

Svetovni dan zdravja - 7. april 1959

»Duševne bolezni in duševno zdravje v svetu danes«

Če bi se fizične bolezni širom po svetu številčno izenačile s socialnimi boleznimi našega časa, katerim je vzrok duševnega ali čustvenega značaja (zločinstvenost, alkoholizem, narkomanija, samomori itd.) — da ne govorimo o psihičnih boleznih kot takih v ožjem smislu — bi kar brez odloga zagnali glas o »epidemični nevarnosti« in začeli z odločnimi protiakcijami.

Do te značilne ugotovitve so pred nekaj leti prišli na sestanku Svetovne zdravstvene organizacije in reči moramo, da ni ta misel še danes prav nič manj aktualna. V deželah z močno razvito zdravstveno službo skoraj polovico vseh postelj v bolnišnicah zasedajo bolniki z duševnimi boleznimi. Če pa razčlenimo vzroke obiskov v zunanjih ambulantah velikih bolnišnic, tedaj na drugi strani ugotovimo, da najmanj tretjina ambulantnih bolnikov trpi zavoljo bolezni, ki jih lahko pripisujemo vzrokom duševnega značaja. Skoraj že vsi smo v tem ali onem trenutku življenja doživeli manjše pretrese, ki so nam ogrožali srečo, razdrli odnose v družini in družbi ali prizadejali škodo naši delozmožnosti. Vse prepogosto so pa takšni živčni pretresi vzrok, da se ljudje pretirano vdajo alkoholu ali da jih premami sla po uživanju strupov, kar utegne imeti posledice za živčevje ali povzročiti celo hujše duševne bolezni.

S postopnim nazadovanjem duševnega zdravja, in to pri posameznih ljudstvih nasploh, po drugi strani na srečo obenem hitro napreduje zdravljenje in preprečevanje duševnih bolezni in raste tudi razumevanje za napetosti in težave duševnega značaja, ki z vso pezo pritiskajo na vsakdanje življenje in nenehno ogrožajo blaginjo človeštva.

Po sto in sto letih, ko so duševno bolne imeli kratko malo za »norce«, bi rekli stvore, ki so za vselej izključeni od sožitja z drugimi ljudmi in jih je torej treba zapreti v zavetišča ali imeti vklenjene v zaporih, se je družba polagoma znebila groze, ki so jo zbujele duševne bolezni. Začela jih je imeti za prav tako ozdravljive kakor druge bolezni. V očeh javnosti je psihiatrija danes veda, ki je prav tolike važnosti kakor druge velike panoge medicine. Minula je doba, ko je glavni namen zavetišč za duševno bolne bil v tem, da »zaščitijo družbo«, vse duševno bolne brez razlike pa zapro in jih tako storijo neškodljive.

Če začnemo z zdravljenjem dovolj zgodaj, je duševno bolne možno v 70 do 80% primerov dandanes ozdraviti in jih usposobiti, da se znova koristno vključijo v kolektiv. V nekaterih deželah so bolniki, ki ozdravljeni zapuste ustanovo, hospitalizirani povprečno manj ko 6 mesecev. Številne bolnice za duševne bolezni so že preurejene v odprte zavode in zelo pogosto imajo bolniki možnost, da za časa zdravljenja živijo doma. Razen tega stalno raste število onih, ki se dajo sprejeti v bolnico sami, prostovoljno. Vzporedno s temi spremembami je zelo napredovalo še razpoznavanje telesnih motenj, ki so jim vzrok deloma duševni činitelji, kakor tudi določenih oblik protidruženega obnašanja, v katerih vidimo danes pojave slabega duševnega zdravja.

Mračno staroveško pojmovanje, po katerem naj bi bila duševna bolezen povsem odvisna od dednosti in potemtakem neizogibna, se je umaknilo prepričanju, da je v tem pogledu lahko velike važnosti okolje, zlasti pri malih otrocih. Ta ugotovitev nas upravičuje do bolj optimističnih zaključkov in potrjuje tudi, da je ohranitev tesnih družinskih vezi z urejeno družbeno strukturo najboljša obramba proti poznejšim pojavom duševnih motenj.

Dostikrat pravijo, da so duševne bolezni v gospodarsko bolj razvitih deželah manj pogostne. Toda za izjavo o tem bi potrebovali več statističnih podatkov. Lahko pa potrdimo, da nevarnosti, ki ogrožajo duševno zdravje, naraščajo pri narodih, ki doživljajo hitre gospodarske in družbene spremembe, kakor tudi pri prebivalstvu, ki je podvrženo fluktuaciji in le-to še pospešujejo zboljšana prevozna in prometna sredstva.

Ta pojav so opazili v gospodarsko razvitih deželah in gotovo je, da bo še očitnejši v pokrajinah, ki napredujejo z velikanskimi koraki.

Važno je, da svetovno javnost pripravimo, da problemom duševnega zdravja pogleda v obraz in se поблиže seznanj s činitelji, od katerih je to zdravje odvisno. Tudi to bo eden izmed ciljev v Svetovnem letu duševnega zdravja, ki bo leta 1960 organizirano pod okriljem Svetovne zveze za duševno zdravje in njenih podružnic širom po svetu.

To je tudi smoter, ki ga ima pred očmi letošnji Svetovni dan zdravja. Tako bomo z letošnjim letom lahko v vseh deželah zaznamovali začetek vztrajnega prizadevanja, da se svet bolje seznanj z vprašanji duševnega zdravstva in da duševno ogroženim zagotovi boljšo oskrbo, otrokom pa ustvari večje možnosti za skladen duševni razvoj.

Dr. M. G. Candau,
generalni direktor
Svetovne zdravstvene organizacije